

Lärohandledning för lågstadiet – statare

Denna lärohandledning bygger på att ni använder de fotografier som finns i temat. Fotografier från statartiden är få och svåra att hitta då man på den tiden inte hade råd med en kamera om man var statare.

Bilderna är tagna vid ett storjordbruk omkring 1930-talet där statarsystemet rådde. En statare var en gift jordbruksarbetare som fick en stor del av sin lön i så kallad stat, d v s i naturaförmåner i form av spannmål, mjölk, vedbrand. De bodde ofta i statarlängor eller små torp på godsägarens mark. Systemet infördes på 1700-talet och avskaffades 1945 då ren kontantlön infördes. Oftast anställdes statarna på ettåriga kontrakt och den sista veckan i oktober var årligen den vecka då statarna hade möjlighet att byta anställning. Denna vecka kom att kallas slankveckan och det var då vanligt med flyttlass på vägarna.

Den stat som statarna fick i naturaförmån gjorde ingen skillnad på hur många barn som fanns i familjen. Kvinnorna erhöll vanligen ingen lön utan förväntades ta hand om mjölkningen av korna. Ett mycket slitsamt arbete på storgodsen som ofta kallas den vita piskan.

En starkt bidragande orsak till statarsystemets avskaffande var den teknikutveckling som skedde inom jordbrukssektorn under 1940-talet. Med traktor och skördetröskor minskade behovet av hästar och arbetskraft samtidigt som teknikkunnande efterfrågades.

Statarnas bostäder var ofta mycket undermåliga och detta kom att debatteras flitigt i media under perioden. Inte minst reportagen *Lort-Sverige* som Lubbe Nordström genomförde visade på ett Sverige i behov av reformer inom området.

Kursmål som är relevanta för uppgiften

Bild

- Bildanalys.
- Historiska och samtida bilder och vad bilderna berättar, till exempel dokumentära bilder från hemorten och konstbilder.

Historia

- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Teknik

- Hur föremålen i elevens vardag har förändrats över tid.

Arbetsuppgifter

Bilderna visar på en brytningstid inom jordbruket. I bilden med hästar visas en vanlig bostadsform där boningshus och ladugård är sammanbyggda. Huset har halmtak och skorstenen visar att någon bor där.

Bilden med traktor visar att man på gården nu tagit till sig den nya tekniken och det är sannolikt att det är just detta som varit syftet med fotografiet.

Bilderna är tänkta att fungera som underlag för en bildanalys kring hemortens historia.

- Vad kan de berätta om levnadsvillkoren för personerna på fotona?
- Hur kan det ha varit att bo i ett hus som var sammanbyggt med ett stall?
- Vad behöver man ha för kunskaper för att bruka jorden med häst och vad behöver man ha för kunskaper för att bruka med maskiner?
- Hur ser traktorerna ut i dag och vad skiljer dem från dåtidens traktorer?

Vid bildanalys av historiska bilder där kringinformation saknas finns inget rätt eller fel, bara olika tänkbara scenarion.